

Для сайту: ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА

Повна назва дисципліни: *Вступ до мовознавства*

Статус: Нормативна

Мета курсу полягає в ознайомленні студентів 1-го курсу з основними проблемами загального мовознавства, з основами теорії науки про мову та її базовими поняттями. Важливою складовою курсу є розвиток у студентів здатності до свідомого вивчення й зіставлення різних мовних фактів, формування у них навичок лінгвістичного аналізу мовних одиниць, інтересу до лінгвістичних досліджень, формування навичок реферування наукової літератури, уміння співвідносити власне дослідження з проблематикою загального мовознавства.

Обсяг, методики, і технології викладання дисципліни:

Тематичний план дисципліни «Вступ до мовознавства» складається з двох змістових модулів, кожен з яких поєднує в собі відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом і структурно.

Для визначення рівня засвоєння слухачами навчального матеріалу використовуються такі форми та методи навчання:

1) лекційні заняття, на яких викладається теоретичний матеріал, наводяться приклади зразків лінгвістичного аналізу;

2) семінарсько-практичні заняття, що передбачають опрацювання теоретичних джерел та виконання завдань і вправ для формування логіки лінгвістичного мислення, оволодіння локальними й комплексними навичками аналізу;

3) консультації, які проводяться з метою надання допомоги студентам щодо виконання самостійної роботи та роз'яснення окремих розділів теоретичного матеріалу.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с.р .		л	п	ла б	ін д	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади мовознавства. Мовні універсалії												
Тема 1 <i>Вступ.</i> Предмет, завдання, місце і значення науки про мову. Галузі мовознавства.		2				2	4					

<p>Тема 2</p> <p><i>Методи дослідження мови. Філософський метод у мовознавстві. Розрізнення синхронії й діахронії у вивченні мов. Поняття архетипу. Робочі прийоми (процедури, методики) дослідження мовних одиниць.</i></p>	2			2	4					
<p>Тема 3</p> <p><i>Мова, її природа і функції: мова як суспільне явище; дві форми існування конкретних мов – усна і писемна; дихотомія мови: мова і мовлення. Прагматика – розділ мовознавства і семіотики. Взаємодія суб'єктивних і об'єктивних факторів у мові. Функції мови. Поняття паралінгвістики; мова – універсальний засіб спілкування людей. Інші засоби комунікації. Мова і мислення. Мова як знакова система. Загальнонародний характер мови. Територіальні й соціальні діалекти. Стилiстична диференціяція мов. Розуміння норми в мові. Літературна мова: виникнення, функції й значення</i></p>	2			2	4					
<p>Тема 4</p> <p><i>Сучасний погляд на проблему походження мови.</i></p>	2			2	4					

<p>Закономірності розвитку мов. Позалінгвістичні й внутрілінгвістичні причини мовних змін. Основні процеси розвитку діалектів і мов – диференціація й інтеграція. Поняття адстрату. Функціонування мов у різні періоди їх розвитку. Мови міжнаціонального, регіонального спілкування. Міжнародні природні і штучні мови.</p>													
<p>Тема 5</p> <p><i>Структура і система мови.</i> Одиниці мови, їх функції. Мовні рівні. Парадигматичні і синтагматичні відношення. Розділи мовознавства, що вивчають структуру й систему мови.</p>	2				2	4							
<p>Тема 6</p> <p><i>Фонетика – наука про звуки мови.</i> Три аспекти в характеристиці звуків мови. Поняття фонем. Фонологія. Система вокалізму й консонантизму. Класифікація звуків за артикуляційними й акустичними ознаками. Фонетичне членування мови. Поняття про склад. Складові й нескладові звуки. Наголос. Проклітики й енклітики. Такт.</p>	2				2	4							

значень слів; розширення та абстрагування і звуження (спеціалізація) значень слів).											
<p>Тема 10</p> <p><i>Лексикологія у вузькому розумінні терміна: склад і функціонування різних шарів словникового складу мови (лексики). Лексика мови з погляду походження (слова споконвічні і запозичені; прямі й посередні запозичення; інтернац-ми; кальки; ставлення до запозичень, поняття пуризму). Лексика з погляду її вживання (загальнонародна, діалектно й соціально обмежена). Стилiстично забарвлена й стилістично нейтральна лексика. Змінність лексики, зумовлена змінами в житті суспільства і розвитком мислення (неологізми, okazіоналізми, застарілі слова: історизми, архаїзми; слова активного й пасивного вжитку). Групування слів за семантичним відношенням між ними (синоніми, антоніми, омоніми, евфемізми, дисфемізми, табу).</i></p>	2				2	4					
<p>Тема 11</p> <p><i>Граматика. Предмет граматики як науки, її розділи. Граматична форма</i></p>	2				2	4					

<p>слова. Поняття словоформи і форманта. Форми словозміни і форми словотворення. Поняття деривації. Форми синтаксичні і несинтаксичні. Синтетичні й аналітичні форми слів. Граматичне значення слова. Поняття граматичної категорії і грамеми.</p>											
<p>Тема 12</p> <p><i>Морфологічна будова слова.</i> Поняття морфеми. Виділення морфем і встановлення їх значення. Види і варіанти морфем. Поняття інтерфікса. Омонімія морфем. Фонологічна структура морфем. Словозмінна і словотвірна функції афіксів. Продуктивні й непродуктивні морфологічні моделі слів. Способи вираження граматичних значень.</p>	2				1	3					
<p>Тема 13</p> <p><i>Синтаксис.</i> Речення як комунікативна одиниця. Структурна схема речення. Предикативність</p>	2				2	4					
<p>Тема 14</p> <p>Актуальне членування речення. Словосполучення. Синтагма. Замінність граматичної будови. Причини й темпи змін мов і мовних рівнів.</p>	2				2	4					

Разом за змістовим модулем 1			2 8				27	55					
Змістовий модуль 2. Мовознавчий практикум													
Тема 1 <i>Проблема походження мови як засобу спілкування.</i> (Виникнення конкретних мов. Гіпотези про походження мови. Мови міжнародного, регіонального спілкування. Міжнародні природні та штучні мови).			2				2	4					
Тема 2 <i>Класифікація мов світу</i> (Різноманітність мов світу. Живі і мертві мови. Проблеми їх класифікації. Генеалогічна класифікація мов. Інші сім'ї мов. Типологічна класифікація мов. Ареальна (географічна) і соціальна (функціональна) класифікація мов).			2				2	4					
Тема 3 <i>Письмо: його види і значення</i> (Значення письма; науки, що вивчають письмо, типичні риси письма, предметне письмо, графіка й алфавіт; поняття транслітерації; орфографія та її принципи).			2				1	3					

Тема 4 <i>Фонетичний та фонематичний аналіз слів.</i>			2			2	4						
Тема 5 <i>Методи і прийоми лексико-семантичного аналізу слів.</i>			2			2	4						
Тема 6 <i>Основа слова (непохідна і похідна, твірна). Значення морфем. Морфологічні процеси. Морфемний аналіз слова. Принципи виділення частин мови.</i>			2			2	4						
Тема 7 <i>Аналіз речення як комунікативної одиниці.</i>			2			2	4						
Разом за змістовим модулем 2			14			13	27						
<i>Усього годин</i>		28	14			40	82						
<i>ІНДЗ</i>			-	-		10	10		-	-	-		
<i>Усього годин</i>		28	14			50	92						

Знання та навички. По закінченню курсу студенти повинні *знати*:

- предмет і об'єкт мовознавства;
- терміни і поняття курсу;
- типи лінгвістичних словників;
- основні методи дослідження мови;
- функції мови;
- причини проблематичності у розв'язанні питання походження мови;
- закономірності розвитку та зникнення мов;

- генеалогічну й типологічну класифікацію мов;
- структуру мови як знакової системи (ієрархію мовних рівнів, одиниці мовних рівнів та їх визначення, специфіку відношень у системі мови).

На підставі одержаних знань студенти мають демонструвати такі **вміння**:

- описувати мовні явища в термінах і поняттях курсу;
- характеризувати одиниці мовної системи;
- виявляти особливості функціонування мовних одиниць у мовленні;
- користуватися відповідними словниками в процесі аналізу мовних (мовленнєвих) явищ.

Кількість годин (кількість кредитів ЄКТС): На вивчення навчальної дисципліни відводиться 82 години / 2,5 кредити ECTS.

Види робіт: Контроль за рівнем засвоєння матеріалу та знань студентів проводиться у таких формах: усне й письмове опитування; контрольні роботи; тестовий контроль; захист індивідуальних дослідницьких завдань; оцінювання завдань самостійної роботи.

Протягом триместру здійснюється поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється під час захисту індивідуальних завдань, перевірки самостійних робіт, відповідей біля дошки, перевірки виконаних творчо-пошукових завдань. Підсумковий контроль дисципліни «Вступ до мовознавства» проводиться відповідно до навчального плану у вигляді іспиту в 2 триместрі в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу.

Оцінювання:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Виконання вправ і завдань.	14
2	Виконання вправ і завдань	10
3	Опрацювання підручничого та лекційного матеріалу	11
4	Підготовка до контрольної роботи №1 (Тема: «Фонологічний та морфемний аналіз слова»)	2
5	Контрольна робота № 1	10
5	Підготовка до контрольної роботи №2 (Тема: «Лексико-семантичний аналіз слова»)	3
6	Контрольна робота № 2	10
	Разом за триместр	60
	Іспит	40

	Усього за триместр	100
--	--------------------	-----

Викладач:

Крутогорова Олена Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української філології, теорії та історії літератури. Стаж педагогічної діяльності 44 роки. Кількість виданих наукових праць – більше 40. Дисертацію захищено в 1994 році.

Сфера наукових інтересів – теорія та історія мовознавства, риторика.